

PDF-АРХІВ

АНОНСИ

БІБЛІОТЕКА СП

МАПА СП

ПРО НАС

РЕДАКЦІЯ

Культурно-мовний аспект засобів масової інформації

01.06.2017 slovo

Олександр ПОНОМАРІВ, доктор філологічних наук, професор, заступник голови Всеукраїнського товариства "Просвіта" ім. Тараса Шевченка

Широкий спектр висвітлюваних тем у радіо- й телепередачах спричинює наявність у них елементів усіх функціональних стилів української мови. Але об'єднує всі ці матеріали суворе дотримання мовних норм, оскільки такі передачі мусять бути зразком для радіослухачів і телеглядачів і в такий спосіб сприяти піднесенню культури мови суспільства. Однією з умов піднесення престижу української мови є українськомовний режим, тобто не лише представники друкованих та електронних засобів масової інформації мають користуватися українською мовою, а й ті, кого запрошують до виступів в етері й на телеекранах. Якщо запрошені не володіють українською мовою, потрібно давати синхронний переклад виступів цією мовою. Так прийнято в усіх цивілізованих країнах.

Маємо ще одну проблему, суто українську (може, те саме є ще й у Білорусі). Важко уявити, щоб у Литві чи в Польщі громадяни цих країн, володіючи литовською (польською) мовою, використовували в своїх виступах мову якихось інших країн. Натомість в Україні досить часто в офіційному спілкуванні її громадяни вдаються до мови країни-агресора. По-перше, це один із проявів меншовартості, бо "слово належить до решти засобів поступу як найперше й основне" (Олександр Потебня); а по-друге, ця двомовність є причиною численних помилок лексичного, граматичного, стилістичного, особливо фонетичного й акцентуаційного плану.

Однією з вимог української орфографії є збереження звінковості приголосних у кінці слова та складу, тобто в нас немає асиміляції за глухістю. Проте в засобах масової інформації досить часто чуємо літ, ніш, сніх, хліп, грядка, душка, каска, лошка, ниска, нішка, блиський, ожелеть, навіть бес опадів замість нормативних лід, ніж, сніг, хліб, грядка, дужка, казка, ложка, низка, ніжка, близький, ожеледь, без опадів. Раз по раз порушують акцентуаційні норми, подаючи слова з такими наголосами: алфавіт, випАдок, граБлі, жиВопис, залозА, коромИсло, кропИва, листОпад, літопис, нЕнавість, пЕрепис, феномЕн, шАвля, щАвель, КваШа, Коваль, ЛОпух (прізвища), вАловий, нОВий, фАховий, цЕховий, чарівний, нЕсти, сікТИ, привЕзти, одИнадцять, чотиРнадцять. Правильні наголоси такі: алфАвіт, виПадок, граБлі, зАлоза, живОпис, корОмисло, кропиВА, листопАд, літОпис, ненАвість, перЕпис, феноМен, шавля, щавЕль, КваШа, КовАль, ЛопУх, валовий, новий, фаховий, цеховий, чарівний, нести, скти, привезти, одинадцять, чотирнадцять.

Український приголосний л буває твердий (лад, лоно, лука), м'який (лід, льон, ляда, сіль) і середній перед е та и: зелений, легіт, липа. Так само маємо вимовляти його й у словах іншомовного походження: лекція, проблема, телеграма, а не лєкція, проблєма, телєграма. Для огубленого ое не маємо точного українського відповідника, тож відтворюємо його неогубленим: ґете, Кельн, Шредер, а не Гьоте, Кьольн, Шрьодер. Не вміють утворювати ступенів порівняння прикметників та прислівників — у найвищому ступені в літературній українській мові вживані

Останнє число

«Єдинородність» як духовна несвобода

«Колядка для сопілки з оркестром»

Український «Щедрик»: для Нас і для Світу

Який він – типовий європеєць?

Чому все-таки необхідно перейменувати Первомайськ, або Кілька слів про марксизм і питання мовознавства

Кріпак і вільний

ПРОТИАНГЛІЗМ від Ірини ФАРІОН

"Жіноча справа" Незабуті історії учасниць підпілля ОУН станиці села Кордишів на Шумщині

"Гроно калини на долоні"

Дякуємо нашим авторам, читачам, передплатникам, просвітянам, які жертвовно підтримують тижневик "Слово Просвіти", ділячись з нами своїми коштами. Багато з них роблять це постійно. Доземний Вам уклін!

Письменник Іван Огієнко

Історію села Чернечий Яр написав його талановитий син

І знову перемога

Третій випуск "Балтського кола"

Христина ФЕДОРЯК: "У кожній ролі шукаю свою органіку"

Пісні та доля Івана Миколайчука

Різдвяна подорож із бандурою

Художники святкують

Націєкультурність: спроби ревізії

форми найважливіше, найголовніше, найцікавіше, а не поширені в публічному мовленні саме важливе, саме головне, саме цікаве.

Так кажуть безграмотні політики, а за ними й працівники радіо та телебачення. Прийменник по в засобах масової інформації набрав розмірів стихійного лиха: по регіональним квартирам, по ключовим питанням, по мозаїкам Десятинки, по європейським стандартам, по українським військовим, по позиціям, по кредитам. Такі конструкції майже витіснили закономірні — по регіональних квартирах, у ключових питаннях, по мозаїках Десятинної церкви (а не сленгове Десятинки!), за європейськими стандартами, за показниками, ставки за кредитами, по українських військових тощо. Недоречно використовують прийменник зверху: зверху зусиль, зверху можливостей, зверху плану, хоч тут має бути понад: понад зусилля, понад можливості, понад план. У багатьох радіо- й телепередачах можна почути помилкові з погляду морфологічних норм словоформи: голівів, гривен, п'ятиста, восьмиста, бабусів та дідусів, приймаємо два останніх дзвінка, представник групи Ірина Геращенко, гребуть не в тому напрямку, класа, університета, одне з найбільш улюблених звірків, а потрібно — голів, гривень, п'ятисот, восьмисот, бабусь та дідусів, приймаємо два останніх дзвінки, представниця групи Ірина Геращенко, веслюють не в тому напрямку, класу, університету, одне з найулюбленіших звірят.

Іменники чоловічого роду біль, нежить, ярмарок переводять до розряду жіночих: нестерпна біль, ліки від нежиті, на цій ярмарці замість правильних варіантів нестерпний біль, ліки від нежитю, на цьому ярмарку. Відмінюваний іменник середнього роду віче роблять невідмінюваним, кажучи був на віче, повернувся з віче, а потрібно був на вічі, повернувся з віча й т. д. Останній складник однорідного ряду при перелікові подають у множині замість однини: Миколаївської, Харківської та Херсонських областей, голод 1932-го — 33-тих років, у Кременецькому та Збаразьких напрямках. За логікою речей має бути — Миколаївської, Харківської та Херсонської областей, голод 1932 — 33-го років, у Кременецькому та Збаразькому напрямках. Досить часто при звертанні до гостей передач ігнорують кличний відмінок, кажуть Валентин Миколайович!, Олена Петрівна!, пане професор!, пан волонтер! замість Валентине Миколайовичу!, Олено Петрівно!, пане професоре!, пане волонтере. Словосполучки фразеологічного й нефразеологічного типу подають у калькованому з російської мови вигляді: в якості учасника проєкту, закон вступив у силу, остаточний принцип, розбити намет, бути правим, два чоботи пара, задавати питання, підопитний кролик, нехтуючи закономірні українські відповідники: як учасник проєкту, закон набрав чинності, залишковий принцип, поставити (напнути) намет, мати рацію, яке їхало, таке й здибало, ставити запитання, піддослідний кролик.

Ще більше помилок на рівні лексики: виключення, відміняти, поетична гостина, кісточка, за такі вчинки потрібно наказувати, прививати, приналежність, у брудних сапогах, соти, сотовий телефон, тормозити, замість яких у літературній мові існують лексеми виняток, скасовувати, поетична вітальня, пензлик, за такі вчинки потрібно карати, прищеплювати, належність, у брудних чоботях, стільники, стільниковий телефон, гальмувати. Невдалими є вислови на кшталт залишилися лише, письменники й поети. Замість лише тут доречний його синонім тільки, оскільки вже є однокореневе слово залишилися; письменники бувають прозаїками, поетами, драматургами.

Тож казати письменники й поети — це все одно, що казати люди й пенсіонери. Дуже модно стало використовувати слово лишень замість лише. Але ці слова позначають різні поняття. Лише — обмежувальний сполучник, синонімічний до тільки. А лишень — спонукальна частка: "Слухай лишень, що я тобі скажу". Нерідко перекидують імена та прізвища відомих діячів української культури: Михайло Юрійович (замість Михайло Михайлович) Коцюбинський, Михайло Леонтович, Микола Драгоманов (замість Микола Леонтович, Михайло Драгоманов), Володимир (замість Віктор) Добровольський, Микола Воронюк, Микола Лукаш, Поліна НякО (замість Микола Воронюк, Микола Лукаш, Поліна НякО), Майк Йогансен (замість Йогансен) і под.

Звернення до наших читачів, передплатників, просвітян

«Краса у дзеркалах буття...»

Святою справою окрилені

Радила раду Рада

Вийшла книга Святослава Васильчука «Із славетного роду Руданських-Боржковських»

Завітав Миколай

Право слідування як гарантія захисту авторського права

Ще три Загулівські лавреати

Ословленого світу таїна

"Свіжим оком: Шевченко для сучасного читача" Володимира Діброви

Як вигинається воєнне коло

В одному з виступів ректора Музичної академії ім. П. Чайковського пана Рожка запитали про те, російський чи український композитор Чайковський. Пан ректор мав би не висловлювати зневаги до того, хто вважає Чайковського за українського композитора, а сказати, що Петро Ілліч композитор російський, але він етнічний українець, бо його дід мав козацьке прізвище Чайка. Мабуть, це спричинило наявність багатьох українських мелодій у творчості композитора. На запитання радіослухача, чий композитор Дмитро Бортнянський, пан ректор відповів: "Слов'янський". А це вже марна жертва, бо Дмитро Бортнянський поза всяким сумнівом композитор український. Один музикознавець розповідав по радіо про відомого італійського співака Маріо Ланцу, порівнював його з Ф. Шаляпіним і сказав: "Як наш Шаляпін". При всій повазі до Федора Шаляпіна він усе-таки російський співак, хоч і виконував також українські пісні. А ще той музикознавець повідомив: "Як казали в Давньому Римі, хлеба и зрелищ!". У Давньому Римі казали: "Panem et circenses!", тобто хліба й видовищ, а не хлеба и зрелищ. Мабуть, згада ний музикознавець належить до тих 12 % громадян України (на мою думку, їх далеко більше), які вважають себе мешканцями колишньої Московської імперії під назвою Радянський Союз. Ці та інші вади мовно-культурного плану в радіо й телепередачах потрібно усувати, долаючи комплекс національної меншовартости, аби посісти гідне місце поміж цивілізованих народів світу.

Недбале ставлення до слова нас дискредитує!

П. П. ПЕТРЕНКО,
пенсіонер, ветеран журналістики,
Маріуполь

*Шановна редакціє
тижневика "СП"!*

На того поважного громадянина, що сказав на телебаченні "Дякую Вас!", я теж звернув увагу. На жаль, не він один так володіє українською мовою. Я періодично слухаю Радіо ЕРА FM, радіо-програму "Слово" Першого каналу УР, куди часто запрошують відомих осіб (чиновників, нардепів, учених, письменників і ін.). Ріжуть вухо часто вживані слова-паразити та інші недоречно використані слова та звороти в українській мові людьми, ніби причетними до культури.

Я звів ці слова в одне речен-

ня: "Та страшна подія *вона* у грудні *місяці* минулого року *мала місце*. Я *рахую*, ця подія трапилася як *виключення*, конешно, через людське недбальство".

Займенник *вона* тут зайвий. Слово *місяць* разом з його назвою також вживають частенько. А використання слова *рахую* замість вважаю (думаю, гадаю, мислю, припускаю) дискредитує нас як українців, які недбало ставляться до свого слова. На це слово якось на радіо звернув увагу навіть росіянин, дорікнучи, що ми самі не знаємо рідної мови, а вимагаємо від російськомовних її вивчення. Слово *виключення*, тобто виняток, дуже поширене не лише в усному мовленні. Конешно — постійно присутнє в побутовій розмові.

Ми повинні боротися із засміченням рідної мови. Це не менше зло в розвою української мови, ніж її незнання.

Поділись і насолодись:

[Мова єдина](#)

« Воюють не правителі, воюють народи

Микола Гоголь: «В Київ! В древній,
прекрасний Київ!» »

Related posts

Рідна мова під опікою держави: світовий досвід

26.02.2018 slovo

[Прокоментуй!](#)

Рідна мова під опікою держави: світовий досвід

Іван ЮЩУК, професор Київського міжнародного університету Мова — не тільки утилітарний засіб спілкування. Мова об'єднує людей...

[Мова єдина](#)

26.02.2018 slovo

[Прокоментуй!](#)

Володимир ЗАГОРІЙ: «Наш лейтмотив — українська солідарність і патріотизм»

Добре пам'ятаю, як майже 20 років тому Петро Яцик на зборах Ліги українських меценатів (я тоді...

[Мова єдина](#)

01.09.2017 slovo

[Прокоментуй!](#)

Логіка фактів як летальна зброя на захист нації

Олег ГРИНІВ, професор, м. Львів Праця Дмитра Пилипчука "Про дозу дьогтю в бочці меду: Статистика українського...

[Мова єдина](#)

LEAVE A COMMENT

Щоб відправити коментар вам необхідно [авторизуватись](#).

Передплата 2022

Вартість передплати

(з доставкою і поштовими витратами):

Поштовий індекс – 30617. Сторінка у каталозі – 66

На 1 місяць: 28 грн 14 коп.

На 3 місяці: 79 грн 42 коп.

На півроку: 152 грн 84 коп.

На 11 місяців: 276 грн 54 коп.

Copyright © All rights reserved

Proudly powered by WordPress | Theme: SuperMag by Acme Themes